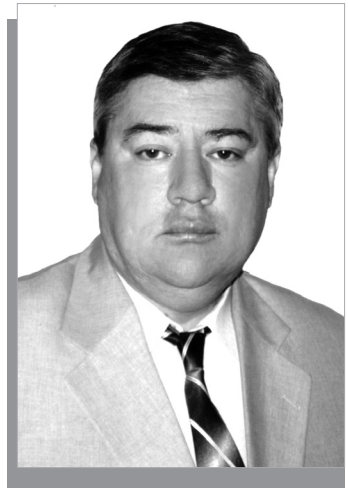

РУМ'ЯНЦЕВ ВЯЧЕСЛАВ ОЛЕКСІЙОВИЧ,

професор, доктор юридичних наук,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України,
професор кафедри історії держави і права
України та зарубіжних країн,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: viacheslavrumiantsev@gmail.com
ORCID 0000-0003-3704-3293

УДК 340.15:343.195

Сергій Іванович Зарудний і судова реформа 1864 року

Досліджується процес розробки судових перетворень другої половини XIX ст. і роль у ньому Сергія Івановича Зарудного з обстоювання демократичних принципів судоустрою і судочинства: відокремлення суду від адміністрації, гласність, змагальність, усність процесу.

Ключові слова: судова реформа 1864 р., Сергій Іванович Зарудний, гласність, змагальність, усність судового процесу.

У підготовці судової реформи 1864 р. роль Сергія Івановича Зарудного важко переоцінити. За словами відомого дослідника реформи Г. А. Джаншиєва, С. І. Зарудний був «найпереконанішим керівником, полум'яним натхненником і невтомним трудівником, словом, істинним її корифеєм» [1, с. 17].

Сергій Іванович Зарудний народився 17 березня 1821 р. у Куп'янському повіті Харківської губернії. Він походив зі старого, але збіднілого українського дворянського роду.

Із дитинства С. І. Зарудний вирізнявся своїми неабиякими здібностями,

особливо в математиці, працьовитістю, акуратністю, твердістю характеру, серйозністю й допитливістю.

Із чотирнадцяти років лишившись практично наодинці, живучи в чужому місті, Харкові, С. І. Зарудний без сторонньої допомоги почав готуватися до вступу до Університету, зазнаючи часом значних матеріальних труднощів, які не полишали його і в часи навчання.

Утім незважаючи на труднощі, в 1842 р. Сергій Іванович закінчив Харківський університет зі ступенем кандидата математики.

Того ж, 1842 р., він прибув до Петербурга з наміром вступити на посаду астронома в Пулковській обсерваторії, але доля розпорядилася інакше і замість обсерваторії С. І. Зарудний опинився в Міністерстві юстиції, а 24 квітня 1843 р. він був призначений старшим помічником столоначальника, ставши департаментським чиновником. Але жива й талановита натура Сергія Івановича застерегла його від небезпеки зробитися бюрократом, і, навпаки, тісно пов'язала з творчим реформуванням судової системи.

Перше зіткнення С. І. Зарудного з реформуванням судової системи відбулося в 1843 р. завдяки циркуляру Міністерства юстиції про збір та узагальнення відгуків голів судів і прокурорів про недоліки діючих цивільних процесуальних законів у зв'язку з передбачуваним їх перетворенням. Сергій Іванович, працюючи з надісланими з місць документами, зацікавився новими поглядами на судово-правове життя, це відкрило перед ним усю його різноманітність і складність, що принесло йому величезну користь у подальшій роботі з реформуванням судоустрою та судочинства. «Це була моя школа, – писав у своїх спогадах С. І. Зарудний, – мене зацікавило питання про недосконалість наших законів: з цих недоліків я почав вивчення самих законів» [7, с. 3].

Це була дуже важлива для С. І. Зарудного школа і при цьому незрівнянно більш плідна, ніж тодішня університетська юридична школа, яка займалася коментуванням положень чинного законодавства, зводячи в догмат мало не кожную статтю Зводу Законів, не сміючи й думати про критичний їх розбір [1, с. 238].

Працюючи над узагальненням відгуків, С. І. Зарудний одночасно знайомився із зарубіжним законодавством, порівнював із ним вітчизняні закони, виїжджав за кордон, наприклад, під час поїздки до Парижа він активно вивчав французьку судову практику.

Уже в той час діяльність С. І. Зарудного характеризується не просто як юриста-практика, але як юриста-теоретика. Він намагався використати історичний метод для з'ясування суті законів, окремі казуси прагнув звести до загальних принципів права, у розрізнену практику правозастосування вносив єдність, і, можна сказати, стояв біля витоків російської школи практичної юриспруденції. Невдовзі Сергій Іванович набув такого авторитету, що з ним почали радитися обер-прокурори і сенатори.

Активна творча позиція Сергія Івановича забезпечила йому доступ до активної участі в роботі, що почалася в 1843 р., з майбутнього реформування судової системи. Хоча робота в цій сфері просувалася вкрай повільно через консервативну позицію міністра юстиції графа В. Н. Паніна, який вважав навіть вкрай помірні пропозиції головноуправляючого II відділенням Власної Його Імператорської Величності Канцелярії графа Д. Н. Блудова надто сміливими і навіть радикальними. Після довгого і безплідного протистояння між Паніним і Блудовим у 1852 р. при II відділенні Канцелярії була утворена комісія для складання проекту цивільного судочинства, і Сергій Іванович був призначений її діловодом. Незважаючи на скромну посаду, С. І. Зарудний значно вплинув на роботу комісії і намагався привнести в цивільний процес усі можливі на той час новачі й удосконалення.

Величезною допомогою у прагненні С. І. Зарудного реформувати систему судоустрою і судочинства було його безпосереднє знайомство зі станом справ на місцях як діловода комісії, очоленої князем В. І. Васильчиковим, заснованої для розслідування зловживань інтенданств під час Кримської війни. Безпосередня обізнаність щодо стану справ на півдні Росії показала С. І. Зарудному непривабливу картину того, яких величезних розмірів досягло казнокрадство й хабарництво по військовому відомству, та в якому жахливому стані перебували суд і управління за панування адміністративного свавілля та безмовності суспільства. Усе це зміцнювало рішучість С. І. Зарудного працювати в напрямі реформування судової системи [2].

Завдяки підтримці державного секретаря В. П. Буткова у квітні 1857 р. С. І. Зарудний був призначений на посаду помічника статс-секретаря Державної ради. В. П. Бутков, усвідомлюючи невідворотність судової реформи, прагнув оновити склад державної канцелярії молодими, по-новому мислячими кадрами і тому запросив Сергія Івановича як знавця цивільного судочинства, проект якого був складений за його активною участю, вже надійшов на обговорення Державної ради. З цього моменту С. І. Зарудний ще більше наблизився до справи судової реформи, ставши справжнім її рушієм і керівником [1, с. 242].

Незважаючи на свою скромну посаду, С. І. Зарудний брав у роботі комісії найактивнішу участь і значно впливав на її діяльність та намагався внести у цивільний процес усі можливі, що відповідали духу того часу, удосконалення, але через

протидію В. Панина не міг реалізувати таких революційних нововведень, як усність і гласність процесу.

Проте до кінця царювання Миколи I проект реформ цивільного судочинства був підготовлений. Хоча в цілому судову політику Миколи I можна характеризувати як дореформену [3, с. 46–47].

Незважаючи на прихід до влади ліберального Олександра II, настрої у правлячих колах того часу були хиткими, часто йшли по стопах миколаївського режиму і не завжди були прогресивними. Як наслідок, обговорення згаданого проекту цивільного судочинства почалося 15 листопада 1857 р. із прочитання Найвищого веління, яким Державній раді заборонялося торкатися питань суду присяжних, адвокатури та гласності процесу.

За такого стану справ розробникам реформи нічого не залишалось, як задовольнитися паліативними заходами суто технічного характеру, і чекати для проведення судової реформи на демократичних і раціональних засадах кращих часів, які настали тільки зі скасуванням кріпацтва.

Будучи запеклим прихильником реформування судової системи, С. І. Зарудний унікав крайнощів при її розробці. Так, він виступив опонентом князя Д. О. Оболенського, який пропонував у ході реформування судочинства прийняти повністю французьке судочинство, що діяло в Царстві Польському. Сергій Іванович гаряче заперечував проти такого запозичення, і його позиція вплинула на членів Державної ради, змусивши їх глибше поглянути на проблему і поставити питання про судову реформу більш широко. У результаті

було вирішено не сліпо запозичувати іноземні зразки, а спочатку виробити основні засади реформи, з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду отримати за ними попередній висновок Державної ради і потім передати на розгляд місцевих судових установ. За такого підходу у справі реформування суду брала участь громадськість, чому С. І. Зарудний надавав величезне значення. Він був ініціатором того, щоб зауваження, що надходили з місць, роздруковувалися і розсилалися членам Державної ради. Крім того, такі розсилки робилися вченим-юристам і фахівцям, що значною мірою розширювало участь громадськості у справі судових перетворень. Завдяки такому підходу у справу реформування судової системи поступово проникали елементи гласності судового процесу, адвокатури, відділення судової влади від адміністративної та ін.

Незважаючи на всі ці зусилля С. І. Зарудного, робота над судовою реформою протягом 1857–1861 рр. велася мляво і нерішуче. Але напрацювання, зроблені в цей час, не були марними. Саме тоді Сергій Іванович багато уваги приділяв узагальненню європейського досвіду. У ці роки він здійснив ряд закордонних відряджень для вивчення досвіду європейського судоустрою і судочинства і підготував до опублікування низку спеціальних робіт по процесу. При цьому С. І. Зарудний продовжував виступати проти сліпого копіювання зарубіжного досвіду. У своїх роботах Сергій Іванович виступав палким поборником позбавлення адміністративних і поліцейських органів функцій, властивих судовій владі, відстоював

принцип змагальності процесу і як умови його реалізації, введення інституту адвокатури. С. І. Зарудний виступав за єдність касаційного провадження як заходу, що сприяв однаковому розумінню законів та усуненню судового свавілля.

Принципова позиція С. І. Зарудного в реформуванні судової системи в Росії була тісно пов'язана з необхідністю докорінного реформування соціальної структури суспільства взагалі. На думку С. І. Зарудного, без радикального вирішення селянського питання не могла бути здійснена раціональна судова реформа. На його думку, за кріпосного права не було потреби у справедливому суді. Справжніми суддями були тільки поміщики. Над селянами панував вищий свавільний суд. Положення 19 лютого 1861 р. зламало ці порядки. Тоді в Росії виникла невідкладна потреба в суді – швидкому і справедливому. І підбиваючи підсумок майже двадцятирічного досвіду реалізації судової реформи, у 1885 р. Сергій Іванович писав: «якби в 1861 р. не відбулося звільнення селян із землею, то у жодному разі не були б видані Судові статuti в тому вигляді, в якому вони з'явилися 20 листопада 1864 р.» [6].

У 1861 р. С. І. Зарудний дістав, нарешті, реальну можливість здійснити свій план щодо серйозного судового перетворення в Росії, побудованого на раціональних засадах. При цьому Сергій Іванович, розуміючи, як потрібні в Росії ліберальні перетворення, поспішав «кувати залізо, поки гаряче» і звільнити судову систему від недоліків, якими вона була обплутана, та запровадити в неї новаторські раціональні демократичні принципи.

У жовтні 1861 р. С. І. Зарудний приготував для Д. Блудова доповідь з аналізом труднощів, які виникли при розгляді його ж, графа Д. Блудова, проектів, складених у різний час і неузгоджених між собою. 24 жовтня 1861 р. надійшло височайше повеління про утворення при Державній канцелярії особливої комісії на чолі з С. І. Зарудним із прикомандированими до неї відомими юристами – теоретиками і практиками [4, с. 238] для вилучення з проектів Д. Блудова «головних основних начал». Наприкінці 1861 р. комісія завершила цю роботу, завдяки якій стало очевидним, що тих самих «основних начал» недостатньо для проведення комплексної судової реформи. Князь П. Гагарін, який змінив Д. Блудова на посту головуючого в Державній раді, в 1862 р. отримав повеління Олександра II, яким пропонувалося викласти в загальних рисах міркування Державної канцелярії про головні засади, на яких мала бути перетворена судова система, з урахуванням досліджень науки та досвіду європейських держав. Цим актом знімалася заборона на імплементацію в Росії окремих інститутів європейського судового права, як, наприклад, суд присяжних, і відкривалися можливості для складання цілісного та раціонального плану перетворення суду. Комісія, душею якої був С. І. Зарудний, протягом півроку завершила роботу і представила «Міркування і Основні положення по цивільному та кримінальному судочинству». Серед основних принципів, які були покладені в основу судової реформи, були такі: повне відділення судової влади від законодавчої і виконавчої, незмінюваність суддів, самостійність адвокатури, рі-

шення кримінальних справ у тому числі й політичних, судом присяжних та ін. Сергій Іванович особливо підтримав пропозиції члена Комісії Д. Ровінського замінити безсловесних станових засідателів присяжними для вирішення по суті питання про винність, при цьому був наданий детальний історичний нарис суду присяжних в Європі з глибоким аналізом аргументів за і проти цього інституту стосовно російських реалій. Серед робіт, які були підготовлені С. І. Зарудним з цих проблем, слід виділити дві: «Загальні міркування про склад суду кримінального» і «Про спеціальних присяжних для особливого роду справ в Англії, Франції та Італії». Така увага С. І. Зарудного до інституту суду присяжних не випадкова. Справа в тім, що питання про суд присяжних в той час у Росії сприймалося неоднозначно. З одного боку, мали місце твердження, що у російського народу немає живого почуття і свідомості права, що він змішує закон із наказами начальства, злочинця часто асоціює з нещасним, а тому російське суспільство поки не готове до введення суду присяжних. З другого боку, існувала думка про те, що суд присяжних суперечить самодержавному устрою Росії, оскільки є втручанням суспільства у справи влади.

С. І. Зарудний виступав противником обох цих упереджень. Він розвивав теорію, на підставі якої існує межа між деспотією, де над усім панує воля правителя, і монархією, яка хоча і управляється верховною волею, але на підставі правильно і постійно діючих законів. Виходячи з цього, Сергій Іванович і його однодумці доводили, що суд присяжних та інші найважливіші інститути судово-

го права, як, наприклад, гласність, відділення суду від адміністрації, хоча і мають безсумнівний політичний характер, але вони обмежують сваволлю адміністрації і цілком сумісні з монархічною формою правління в державі, де поважають закон [5, с. 87–88].

Усі ці зусилля С. І. Зарудного не минули безслідно, вони досягли дві важливі мети: по-перше, проекти Д. Блудова перетворювалися у звичайний законопроектний матеріал і ставали основою для складання нових проектів по одному цільному плану, а по-друге, від керівництва роботою усувався похилого віку граф Д. Блудов, який хоч і став схилитися до деяких ліберальних ідей, але вже не міг очолити настільки велику й важливу справу. Завдяки цьому зазначена Комісія, керівництво якої здійснював С. Зарудний, наприкінці 1861 р. завершила свою роботу. Але було очевидно, що ще недостатньо проектів для комплексного і глибокого реформування судової системи. Уміло зігравши на суперечностях між нерішучістю ініціатора судової реформи графа Д. Блудова і протидією їм з боку міністра юстиції графа В. Панина, С. Зарудний у найкоротші терміни – два-три місяці – зумів повернути справу так, що вже в 1862 р. справа була поставлена на раціональних підставах. З цього моменту доля майбутнього перетворення судової системи була вирішена, для Росії відкривався доступ до всіх великих інститутів європейського судового права.

Міркування Державної канцелярії були повідомлені С. І. Зарудним Державній раді і височайше затверджені 22 вересня 1862 р. [4, с. 238], після чого були розіслані вченим-юристам і прак-

тикам і опубліковані у Збірці узаконень і розпоряджень. Їх зміст як у Росії, так і за кордоном сприймався однозначно – Росія стоїть на порозі введення судових установ, які не поступатимуться європейським.

Після цього проблема переміщалася у практичну площину. Для складання проектів Судових статутів згідно з «Основними положеннями» при Державній канцелярії була утворена нова комісія. У її складі було три відділення: цивільного судочинства, кримінального судочинства та судоустрою. Формально її головою був призначений В. Бутков, під головуванням С. Зарудного перебувало відділення цивільного судочинства, але Сергій Іванович з невтомною енергією працював у всіх відділеннях і особливо в загальних зборах і був душею комісії.

Сергій Іванович намагався залучити до діяльності Комісії все найпрогресивніше, що було вироблено юридичною наукою і практикою того часу. Він неодноразово піддавав переробці проєктовані статті, гаряче сперечаючись і намагаючись роз'яснити справу з усіх боків. Працюючи з коректурою, він прагнув до максимальної досконалості формулювань кожної статті.

Менше ніж за рік комісія склала проєкти Судових статутів, додавши до них великі науково мотивовані пояснювальні записки (18 000 сторінок). Проєкти Судових статутів були розіслані міністерствам і судовим установам для дачі своїх відгуків та з зауваженнями, які надійшли від них, були повідомлені С. І. Зарудним Державній раді, яка їх схвалила, а 20 листопада 1864 р. Судові статuti були підписані Олександром II.

Внесок С. І. Зарудного в розробку судової реформи символічно оцінив голова комісії граф В. Бутков, направивши 22 листопада 1864 р. С. І. Зарудному перший віддрукований примірник Судових статутів з припискою: «Перший видрукований примірник Судових статутів вручається Сергію Івановичу Зарудному як особі, якій Судова реформа в Росії найбільше зобов'язана своїм існуванням» [1, с. 248].

Після затвердження Судових статутів С. І. Зарудний нарешті був затверджений на посаді статс-секретаря Державної ради, брав активну участь у складанні додаткових до них узаконень та увійшов до складу утвореної при Державній канцелярії нової комісії для розробки правил про введення в дію Судових статутів.

І тут роль Сергія Івановича була досить значною. Справа в тім, що більшість членів комісії схилилися до думки міністерства юстиції, яке пропонувало відкривати нові судові установи не відразу і повсюдно, а поступово, посиляючись на практичні труднощі.

Побоюючись характерного для Росії швидкого охолодження до реформ, С. І. Зарудний, підтримуваний членами комісії М. А. Буцковським і О. І. Квістом, рішуче наполягав на одночасному введенні Статутів у всіх губерніях.

Закінчуючи роботу із судової реформи, С. І. Зарудний упорядкував великий підготовчий матеріал «Справа про перетворення судової частини в Росії», розділивши його на 74 томи. Крім того, він зробив велику послугу російській юридичній науці й судовій практиці та взагалі російському суспільному розвитку, видавши в 1866 р. класичну працю «Су-

дові статуту – 20 листопада 1864 року з викладенням міркувань, на яких вони засновані» [8].

Незабаром після введення в дію Судових статутів настали, внаслідок наступу реакції, несприятливі часи як для нового суду, так і для головного його реформатора С. І. Зарудного через заміну Д. М. Замятніна на посту міністра юстиції К. І. Паленом, що відносився вороже до основ Судових статутів. С. І. Зарудний як вірний страж «основних положень» судової реформи надавав можливу опозицію реакційним намірам нового міністра як статс-секретар департаменту законів. Завдяки авторитету, яким користувався Сергій Іванович у членів Державної ради, його пропозиції сприймалися позитивно, а це ще більше посилювало його репутацію як «ліберала», яку він мав нарівні з іншими переконаними захисниками судової реформи.

1 січня 1869 р. С. І. Зарудний зусиллями реакції був відсторонений від законодавчих робіт і призначений сенатором, але не в касаційний департамент, де він більше, ніж будь-хто інший мав право за своїм минулим досвідом працювати і де його знання були б найбільш корисні для розумного тлумачення Судових статутів, а в старий департамент – межовий.

Видалення С. І. Зарудного з Державної канцелярії викликало співчуття серед багатьох членів Державної ради.

Страх перед авторитетом С. І. Зарудного був такий великий, що він до кінця життя так і не отримав можливості брати участь у діяльності вищого регулятора нового суду, у створенні якого він брав таку гарячу і плідну участь.

Утім, люблячи велику справу гласного суду, С. І. Зарудний не міг втриматися від бажання хоч непрямим шляхом проникнути в храм нового суду, до якого нові керівники закрили йому доступ. Він балотувався в почесні мирові судді

в Куп'янському повіті Харківської губернії за місцем знаходження свого родового маєтку. Тут він проводив звичайно літні канікули, під час яких акуратно відвідував засідання Куп'янського з'їзду мирових суддів.

Список використаних джерел

1. Джаншиев Г. А. Эпоха великих реформ. Т. 2 / Г. А. Джаншиев. – М. : Территория будущего, 2008.
2. Зарудный С. И. Письмо опытного чиновника сороковых годов младшему брату, поступающему на службу / С. И. Зарудный // Русская старина. – 1899. – № 12.
3. Захаров В. В. Судебная политика Николая I / В. В. Захаров // История государства и права. – 2012. – № 3.
4. История российского правосудия / под ред. Н. А. Колоколова. – М. : Закон и право, 2009.
5. Памятники российского права : в 35 т. Т. 13: Судебная реформа 1864 года в Российской империи / под общ. ред. д-ра юрид. наук, проф. Р. Л. Хачатурова ; д-ра юрид. наук, проф. А. А. Демичева. – М. : Юрлитинформ, 2015.
6. Русская старина. – 1885. – № 5.
7. Сборник Правоведения. III.
8. Судебные уставы 20 ноября 1864 года с изложением рассуждений, на коих они основаны : в 2 ч. – СПб. : Изд. Гос. Канцелярии, 1866.

References

1. Dzhanshiev G. Era of the Great reforms. Volume 2. – Moscow : Territoriya Budushchego, 2008.
2. Zarudny S. Letter from experienced officer of forties to younger brother which entered the service/ Russkaya starina 1899, number 12.
3. Zakharov V. Judicial policy of Nicholay I / History of State and Law. 2012. № 3.
4. History of the Russian justice / Ed. N. A. Kolokolova. – M.: the Law and right 2009.
5. Monuments of Russian law. In 35 v. V. 13. The judicial reform of 1864 in the Russian Empire / Ed. Doctor. jurid. sciences, prof. R. L. Hachaturova; Doctor. jurid. sciences, prof. A. A. Demicheva. – M.: Yurlitinform 2015.
6. Russkaya starina. 1885. № 5.
7. The collection of Jurisprudence. III.
8. Judicial statutes of 20 November 1864 setting out the arguments on whom they are based. – At 2 pm – SPb., The publication of the State Chancellery. – 1866.

Стаття надійшла до редколегії 10.03.2016.

Румянцев В. А., профессор, доктор юридических наук, член-корреспондент Национальной академии правовых наук Украины, профессор кафедры истории государства и права Украины и зарубежных стран, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков
e-mail: viacheslavrumiantsev@gmail.com
ORCID 0000-0003-3704-3293

Сергей Иванович Зарудный и судебная реформа 1864 года

Исследуется процесс разработки судебных преобразований второй половины XIX в. и роль в нем Сергея Ивановича Зарудного по отстаиванию демократических принципов

судоустройства и судопроизводства: отделения суда от администрации, гласность, состязательность, устность процесса.

Ключевые слова: судебная реформа 1864, Сергей Иванович Зарудный, гласность, состязательность, устность судебного процесса.

Rumiantsev V. O., Doctor of Law, Full Professor, corresponding member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Full Professor of Department of History of Ukraine and Foreign States, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv
e-mail: viacheslavrumiantsev@gmail.com
ORCID 0000-0003-3704-3293

Sergei Ivanovich Zarudny and Judicial Reform in 1864

The article investigates participation and contribution of Sergei Ivanovich Zarudny in reforming the judicial system in the middle of the XIX century.

Activity of S. I. Zarudny characterized as theoretical lawyer and legal practitioners. Showing its commitment to use the historical method to determine the essence of law, individual provisions of laws to reduce to general principles of law.

It is shown that the work of Sergei Ivanovich in preparation for the reform of the judicial system for over a decade, starting in 1843 at the same time pointed out that it was conducted relatively slowly due to the conservative positions taken by the Ministry of Justice.

In 1852 S. I. Zarudny was included in the Commission on drawing up the draft statute of civil proceedings. It had a significant impact on the commission's work and sought to bring civil proceedings in all possible at the time of innovation.

Since 1857, becoming the Assistant Secretary of the State Council, S. I. Zarudny done a lot for the practical preparation of the draft civil justice reform.

It has been shown that as a fierce advocate of judicial reform, S. I. Zarudny avoid extremes when it is carrying out, on the one hand – excessive attraction of foreign experience, and on the other; – the rational use of our own historical experience.

It was emphasized the principled position of S. I. Zarudny in reforming the judicial system, which was in need of fundamental reform of the social structure – namely, the abolition of serfdom.

Shown in detail how in 1861, with the active participation of S. I. Zarudny were presented «Considerations and Substantive provisions on civil and criminal proceedings», which became in fact the concept of judicial reform. Analyzed their basic principles: the separation of the judiciary from the executive and legislative, judicial independence, the independence of the legal profession, the institution of the jury, etc., the implementation of which S. I. Zarudny attached great importance to.

Analyzed both on the basis of these principles have been built legal regulations 1864.

The article deals with the final stage of works S. I. Zarudny on judicial reform, namely, ordering extensive preparatory material in «The Case for the transformation of the judiciary in Russia» in 74 volumes.

Showing efforts of Sergei Ivanovitch for the simultaneous conduct of judicial establishments across the country.

Key words: judicial reform in 1864, Sergei Ivanovich Zarudny, publicity, adversarial, verbalness of judicial process.